

Smart Mobility voor wegbeheerders

Programmaplan (3e concept, 14/12/2016)

1. Inleiding

Achtergrond

In het mobiliteitssysteem is een ontwikkeling gaande waarbij voertuigen steeds meer aangesloten raken op systemen in de buitenwereld, rijtaken van de bestuurder overnemen, met elkaar gaan communiceren en samenwerken: connected, zelfrijdend, coöperatief. Drijvende krachten hierin zijn auto-, systeem- en ICT-leveranciers, en enkele 'grote' publieke partijen zoals (de federale overheid van) de VS, Japan en Europa.

Genoemde vormen van smart mobility¹ hebben aanzienlijke potentie op terreinen zoals verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en asset management. Zo kan een kruispunt effectiever geregeld worden als voertuigen communiceren met de verkeersregelinstantie. En als voertuigen melden waar hun antislipsystemen ingrijpen, kan de wegbeheerder weten waar het glad is en daarop ingrijpen. Het zijn slechts enkele voorbeelden uit een scala van functies die zich de komende (tientallen) jaren zullen ontwikkelen, en waarvan we de volle breedte nu nog niet kunnen overzien. Antoine de Kort heeft tijdens zijn presentatie voor het WOW-bestuur laten zien welke ontwikkelingen op dit moment al gelijktijdig plaatsvinden, en hoe deze de (rol van de) wegbeheerders raken (wettelijke taken incl. openbare orde en veiligheid; overige taken).

Probleem- en doelstelling

Deze ontwikkelingen zijn relevant voor alle overheden / wegbeheerders. In Nederland zijn dat er ongeveer vierhonderd; een grote meerderheid is zich nog niet of nauwelijks bewust van de impact.

Coöperatieve systemen zijn naar hun aard complex; slechts enkele (tientallen) overheden lijken in staat om zelf voldoende kennis in huis te halen en houden om er goed gebruik van te kunnen maken. De opkomst van deze systemen brengt zowel kansen als risico's met zich mee, voor wegbeheerders én burgers. Hiermee omgaan vraagt om visie, lobby en regelgeving (bijv. inz. privacy, rechten op data, beschikbaarheid van basisbestanden). Naast het rijk is slechts een enkele overheid in ons land hiervoor geoutilleerd. Omgekeerd, als wegbeheerders vanuit een positieve insteek met elkaar samenwerken ligt er een goede kans om als Nederland gidsland te worden op dit terrein.

Het ligt dus voor de hand dat overheden de handen ineenslaan. Daarin voorziet op de korte termijn het Programma *Connecting Mobility / Smart Together*. Het WOW-bestuur (Wegbeheerders Ontmoeten Wegbeheerders) zoekt naar een gezamenlijke aanpak voor de langere termijn. Een aanpak waarbij Nederland optimaal **profiteert van de kansen** die smart

¹ In dit plan wordt "smart mobility" gebruikt als verzamelbegrip voor connected en zelfrijdende voertuigen en coöperatieve systemen. Andere aspecten van smart mobility, zoals mobiliteitsmanagement, worden buiten beschouwing gelaten.

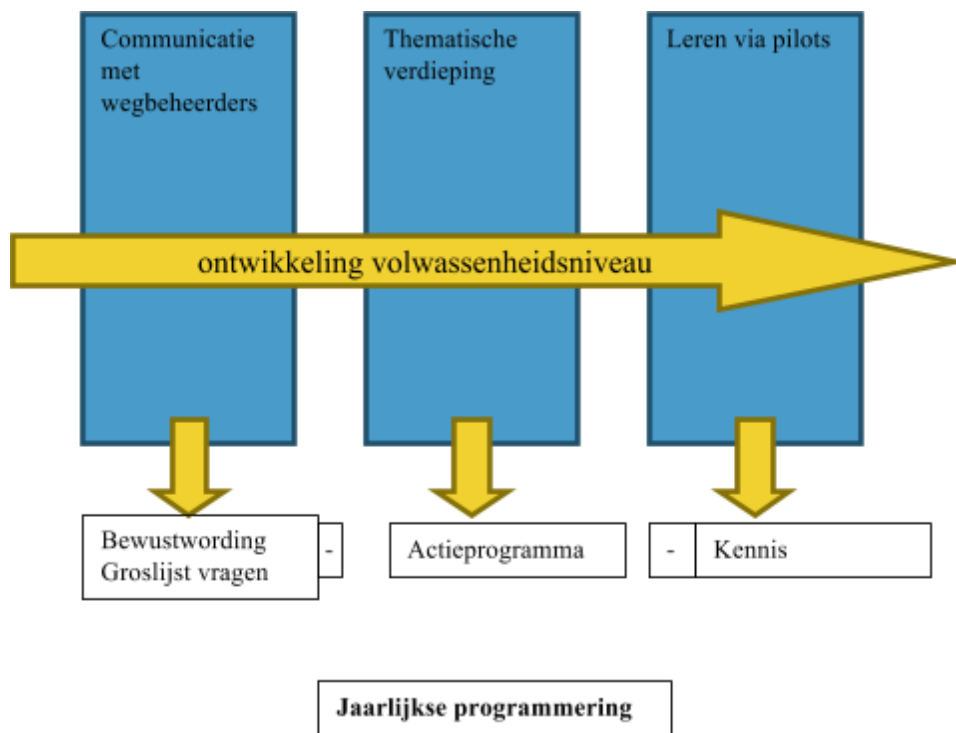
mobility biedt, en waarbij de voornaamste risico's worden afgedekt. Een aanpak waarbij vierhonderd **overheden hun belangen**, en die van hun **burgers, goed behartigd** zien, en waarbij zij tegelijkertijd **ontzorgd** worden. Dit programma komt voort uit de authentieke behoefte van wegbeheerders om **eigen vertrekpunten, ideeën en positie** te bepalen in de complexe, dynamische wereld van smart mobility.

Totstandkoming van dit plan

Naar aanleiding van een themasessie in het WOW-bestuur heeft een initiatiefgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, provincies, gemeenten en (semi-)publieke samenwerkingsverbanden (*Connecting Mobility*, NDW, NWB, NBd), dit plan voorbereid.

1. Driesporen-aanpak

De voorgestelde aanpak telt drie sporen. Het eerste spoor, communicatie met wegbeheerders, zal ook als eerste van start gaan, kort daarna het tweede en vervolgens spoor 3. De sporen blijven dan naast elkaar lopen, omdat ze elkaar aanvullen en voeden.

Spoor 1: Communicatie met wegbeheerders

De eerste fase van dit spoor is gericht op agendering van het thema smart mobility bij wegbeheerders. In termen van leren: om overheden die op dit terrein nog "onbewust onbekwaam" zijn, "bewust onbekwaam" te maken. We willen zoveel mogelijk wegbeheerders bereiken, voorlichten over de ontwikkelingen op het gebied van smart mobility en wat deze voor hen en hun burgers gaan betekenen. Hiertoe organiseert het programma een ronde regionale WOW-bijeenkomsten door heel Nederland, in eerste aanleg gericht op het ambtelijk management en verkeersspecialisten bij overheden.

De bijeenkomsten zullen in principe worden voorgezeten door de WOW-trekker van de betreffende regio. Gedacht wordt aan ca. 2 bijeenkomsten per WOW-regio, volgens een vast format: (1) voorlichting over (inter-)nationale smart mobility-ontwikkelingen en hun relevantie voor overheden, (2) een regionaal praktisch voorbeeld en (3) verzamelen van reacties, vragen, zorgen en ideeën.

De tweede fase binnen dit spoor heeft een meer continu karakter, met als hoofddoel om als brede groep wegbeheerders - ook de kleinere - samen te leren: van “bewust onbekwaam” naar “bewust bekwaam”². De regionale bijeenkomsten worden ca. eens per jaar herhaald, waarbij het landelijk programmabureau WOW en de regionale besturen andere wegbeheerders bijpraten over de ontwikkelingen en bevindingen, en geluiden uit de achterban oppikken om landelijk in te brengen.

Ook zullen bestaande landelijke podia - denk aan het verkeerskundecongres en natuurlijk het WOW-congres - benut kunnen worden voor uitwisseling met de brede gemeenschap van wegbeheerders.

Het onderwerp smart mobility zal op de WOW-website nadrukkelijk als innovatiekans onder de aandacht worden gebracht. WOW laat zien verantwoordelijkheid te pakken: wegbeheerders op de hoogte te brengen en houden van de stand van de techniek en nieuwe inzichten, en hen aldus te ondersteunen in hun steeds complexere opgave.

Bestuurders zullen naar verwachting in de loop van de tweede fase van dit spoor actief betrokken worden, in praktijk zal dat vanaf de zomer van 2017 zijn. Exacte timing: nader te bepalen aan de hand van de op dat moment beschikbare inhoudelijke inzichten uit het programma, de mogelijkheden voor bestuurders om zich positief met onderwerp te profileren, en de opportuniteit om e.e.a. te laten landen in bijvoorbeeld gemeentelijke begrotingen.

Spoor 2: Thematische verdieping

Afhankelijk van de oogst uit spoor 1 identificeert de projectgroep (zie verderop) thema's waarop inhoudelijke verdieping gewenst is (“urgent en praktisch”). Dit resulteert in een (regelmatig bij te werken) actieprogramma. WOW biedt het totaaloverzicht en zorgt ervoor dat dit voor alle wegbeheerders bekend en toegankelijk is.

Waar mogelijk worden teams en gremia ingeschakeld die al op geïdentificeerde thema's actief zijn (bijv. voor Slimme VRI's de werkgroep VRI's onder het LVMB, de ronde tafel *Human Factors* van Connecting Mobility, de 5-novembergroep, en het *partnership Talking Traffic*).

Waar dit niet het geval is wordt een thematische werkgroep ingesteld die aan de projectgroep rapporteert. De werkgroep zal in de regel (1) beschikbare kennis verzamelen (incl. lopende experimenten, pilots en andere toepassingen), (2) analyseren van de bestaande kennis in het licht van de rollen van wegbeheerders, kansen en risico's, (3) ontbrekende kennis identificeren en kennisvragen formuleren, (4) kennis, -lacunes en -vragen op een voor de projectgroep en anderen inzichtelijke en relevante manier presenteren, en (5) waar zinvol: richtlijnen, kaders en instructies (laten) formuleren, eventueel ook wet- en regelgeving initiëren. Daar waar nodig wordt een werkgroep versterkt met externe leden, bijv. van kennisinstellingen.

In een volgende versie van dit plan zal deze paragraaf nader ingevuld worden met de thema's die op dat moment zullen zijn geïdentificeerd.

² Meer in het algemeen zijn HRM-aspecten bij wegbeheerders van belang, dat varieert van werving van mensen met kennis van moderne ontwikkelingen tot het opleiden van bestaand personeel: voor dit laatste biedt ook het programma Connecting Mobility faciliteiten.

Spoor 3: Leren via pilots

Waar voor wegbeheerders relevante kennis ontbreekt zal de projectgroep trachten de kennisvragen onder te brengen in (reeds lopende of voorgenomen) experimenten en pilots.

Daarbij zal speciale aandacht uitgaan naar de tweede toepassing of het vervolg van een pilot (leerervaringen verwerken, andere partijen erbij betrekken, geleidelijke opschaling naar brede uitrol). Connecting Mobility brengt momenteel in het kader van Monitoring & Evaluatie al een prioritering aan in de te volgen pilots.

Uitkomsten van experimenten en pilots zullen worden geprojecteerd op de dagelijkse praktijk van wegbeheerders, met name aan de hand van (voorlopig) de volgende vier aandachtsgebieden: (1) gemengd verkeer (traditioneel verkeer en smart mobility), (2) verkeerskundige impact / verkeersmanagement, (3) impact op infrastructuur (fysiek en digitaal), (4) organisatie van data-uitwisseling. Op die manier wordt de impact op het werk van de wegbeheerders inzichtelijk en praktisch hanteerbaar. Dit zorgt naar verwachting voor comfort bij wegbeheerders die zelf minder goed zijn aangehaakt. Kennisdeling kan via de daarvoor ingerichte gremia, zoals de ronde tafel Monitoring & Evaluatie van Connecting Mobility en het CROW.

3. Organisatie van het programma

Evaluatie

Betrokkenen zullen het programma evalueren op proces en resultaat (uitwerking van een evaluatiekader in de loop van 2017).

Projectorganisatie

Er wordt een projectteam gevormd, bestaande uit Ariea Vermeulen, Lindy Molenkamp, Marja van Strien, Geert van Wijhe, Lieke Berghout en Antoine de Kort. Het team werkt het programma verder uit en geeft lezing aan de uitvoering. Het project wordt ondersteund door het WOW-projectbureau, dat bijeenkomsten praktisch organiseert etc. Uit vertegenwoordigers van samenwerkingsverbanden zoals die welke over deze opdracht hebben meegedacht wordt een klankbordgroep gevormd.

Mensen en middelen

Inzet van projectteamleden p.m.

Faciliteiten worden geboden door het WOW-bureau. Denk daarbij m.n. aan diensten o.g.v. communicatie, organisatie, verslaglegging.

Inzetbehoefte wordt in de volgende versie van dit plan herijkt.

Financiën: waar nodig wordt voor Spoor 1 geput uit WOW-communicatiemiddelen. Naar verwachting zal het zeker tijdens de eerste fase om bescheiden bedragen gaan.

Governance

Voorgesteld wordt om het programma in eerste aanleg te laten ressorteren onder het landelijk WOW-bestuur.

Kritische succesfactoren

De belangrijkste succesfactoren voor dit programma zijn:

1. Een eenduidig beeld van smart mobility bij wegbeheerders.
2. De notie bij wegbeheerders dat smart mobility grote invloed gaat krijgen op het verkeerssysteem en met name ook op hun eigen rol en werk.
3. Het besef bij ook de grootste, in Nederland toonaangevende, wegbeheerders dat de krachten en de spelers rond dit thema zo groot zijn dat alleen gezamenlijk optrekken (nationaal en internationaal) effectief kan zijn bij kennisverwerving en beïnvloeding.
4. Data op orde (bijv. NWB, NDW) als basis voor ontwikkeling.
5. Focus op kansen en uitdagingen.
6. Aansluiten bij wat er al loopt en georganiseerd wordt rond het thema smart mobility.

4. Voorlopige programmering t/m 1 juli 2017

Tot 1 juli a.s. worden de volgende activiteiten voorzien:

- Organisatie van het programma:
 - november 2016: presentatie van dit programmaplan in het WOW-bestuur, fiat.
 - juni 2017: programmaplan bijstellen, actieprogramma 2e helft 2017, rapportage aan WOW-bestuur.
- Spoor 1:
 - januari / februari 2017: inhoudelijke voorbereiding en organisatie van regionale bijeenkomsten;
 - maart - mei 2017: regionale bijeenkomsten;
 - zomer 2017: een begin maken met het betrekken van bestuurders.

Verantwoording

De basis voor plan is gelegd in een themasessie op 13 september 2016 van het bestuur WOW, aangevuld met Theo van de Gazelle, René Vrugt, Marja van Strien, Geert van Wijhe, Frits Brouwer, Bart van den Berg, Jeanet van Arum en Antoine de Kort. Op 14 oktober en 11 november hebben verdiepingssessies plaatsgevonden met als deelnemers: Antoine de Kort, Ariea Vermeulen, Bart van den Berg, Chris de Vries, Dick Ottevanger, Eric van Duijn, Frits Brouwer, Geert van Wijhe, Kai Feldkamp, Lindy Molenkamp, Marja van Strien en Peter de Visser. Het tweede concept van dit plan is besproken in het bestuur WOW op 29 november onder de titel "C-ITS voor wegbeheerders" - in de voorliggende versie is het commentaar uit die bespreking verwerkt.

